

RECENZJA DOROBKU ARTYSTYCZNEGO, TWÓRCZEGO I DYDAKTYCZNEGO

DR ZBIGNIEWA PILCHA

W POSTĘPOWANIU HABILITACYJNYM

Poznań, 29.03.2019

Recenzent:

Prof. dr hab. Bartosz Bryła

Dyscyplina artystyczna Instrumentalistyka

Akademia Muzyczna im. I. J. Paderewskiego

w Poznaniu

Zlecniodawca opinii:

Wydział Instrumentalny Akademii Muzycznej w Krakowie, pismo z dnia 26.02.2019. Zlecenie podjęte w związku z decyzją Centralnej Komisji Do Spraw Stopni i Tytułów (pismo Nr BCK-VII-L-8407-2018), powołującą mnie na recenzenta w postępowaniu habilitacyjnym dr Zbigniewa Pilcha.

Do pisma nadesłanego mi przez Dziekana Wydziału Instrumentalnego Akademii Muzycznej w Krakowie, dr hab. Mariusza Sielskiego, dołączona została dokumentacja dorobku Habilitanta w formie papierowej i elektronicznej oraz wskazane przez nią dzieło artystyczne w postaci płyty CD „ Enlightened Virtuoso”.

Podstawowe dane o Habilitancie

Studia:

Studia magisterskie w Akademii Muzycznej w Krakowie w klasie skrzypiec prof. Zbigniewa Szlezera (pięcioletni fakultet w specjalności skrzypce barokowe w klasie Zygmunta Kaczmarskiego)

5.07.2013 – uzyskanie tytułu doktora sztuki nadanego uchwałą Rady Wydziału Instrumentalnego Akademii Muzycznej w Krakowie.

Rozprawa doktorska „Muzyka na skrzypce solo w XVII wieku. Twórczość oryginalna i transkrypcje wobec perspektyw wykonawczych”

Promotor – dr hab. Dariusz Bąkowski-Kois

Recenzenci : prof. Marcin Baranowski, prof. Mieczysław Szlezer

Przebieg pracy zawodowej:

2004-2013 – Akademia Muzyczna im. K. Lipińskiego we Wrocławiu – wykładowca

Od 2013 - Akademia Muzyczna im. K. Lipińskiego we Wrocławiu – adiunkt

2008-2013 - Akademia Muzyczna w Krakowie – wykładowca

Od 2013 - Akademia Muzyczna w Krakowie – adiunkt

Ocena autoreferatu

Autoreferat dr Zbigniewa Pilcha w swej konstrukcji odzwierciedla całokształt jego bogatej działalności. Został on podzielony na części, które opisują poszczególne etapy rozwoju Habilitanta; wstęp, który zawiera główne założenia jego „muzycznej” filozofii i swoistą wykładnię artystyczną, następnie części opisujące edukację i początki kariery zawodowej, dalszą działalność artystyczną i współpracę z zespołami i instytucjami muzycznymi. Osobne rozdziały poświęcone zostały konkretnym działaniom instrumentalnym i są to; skrzypek -solista, dzieło artystyczne, skrzypek-dyrygent, skrzypek-koncertmistrz, skrzypek-kameralista, skrzypek -pedagog. W ten sposób Habilitant w sposób niezwykle czytelny przedstawił całą swoją działalność twórczą. W autoreferacie dr Zbigniew Pilch precyzuje także swoje wyobrażenia i wymagania w stosunku do muzyka poruszającego się w obszarze historycznych praktyk wykonawczych, podkreślając stanowczo, że jako skrzypek nie ogranicza się li tylko do muzyki dawnej, a jest żywo zainteresowany całą literaturą począwszy od XVI a skończywszy na XXI wieku. Zainteresowanie to ogniskuje się w szczególności na literaturze solowej, stąd temat ten pojawił się zarówno w pracy doktorskiej („Muzyka na skrzypce solo w XVII wieku. Twórczość oryginalna i transkrypcje wobec perspektyw wykonawczych”) jak i postaci dzieła przedstawionego do oceny w postępowaniu habilitacyjnym. Autoreferat jest interesującym przedstawieniem myśli muzycznej Habilitanta, jego poglądów i inspiracji, mających wpływ na wszechstronność działań, potrzebę udoskonalania warsztatu skrzypcowego i szukania możliwości wykorzystania praktyk historycznych na instrumentach współczesnych. Oprócz działalności czysto instrumentalnej dr Zbigniew Pilch zajmuje się dyrygowaniem, a jego wzorem jest „współwykonawcze” prowadzenie zespołów orkiestrowych. W zakończeniu zaznacza, że ważny dla niego jest ciągły rozwój i pogłębianie wiedzy ze wszystkich dziedzin sztuki.

Ocena załączonego dzieła artystycznego

Pan dr Zbigniew Pilch do oceny przedstawił album płytowy „ Enlightened Virtuoso” wydany przez Narodowe Forum Muzyki w ramach projektu Europejskiej Stolicy Kultury Wrocław 2016, NFM 35, ACD 232-2, 2015 CD Accord

Na płycie zarejestrowane zostały następujące utwory:

- Johann Helmich Roman

Assagio à Violino Solo Beri 310

1. Grave
2. Allegro
3. Siciliana

4. Presto

- **Federigo Fiorillo**

5. Etude pour le violon formant

36 caprices op. 3: Caprice nr 32 Es dur

- **Ivan Khandoshkin**

I Sonata g-moll

6. Maestoso

7. Allegro assai

8. Andante con Variazioni

- **Niccolò Paganini**

9. 24 Capricci per violino solo op. 1:

Capriccio Nr 23 Es-dur

- **Friedrich Wilhelm Rust**

10. Grave

11. Fuga

12. Gigue

13. Ciacona – Gigue

14. Courante – Gigue

- **George Frideric Handel**

15. Lascia ch'io pianga z opery Rinaldo HWV 7

Nagranie zrealizowane zostało w Sali Czerwonej NFM im. Witolda Lutosławskiego w dniach 21-22 września 2015 roku

Reżyseria nagrania, montaż, mastering – Andrzej Sasin, Aleksandra Nagórko

Kompozycja programowa płyty „Enlightened Virtuoso” jest ze wszech miar interesująca. Jak sam Habilitant podkreśla, płyta ta jest próbą ukazania nowej roli artysty- wirtuoza zrywającego ze stereotypem „służebnej roli” muzyka, kierującego się w stronę niezależności. Wybrane utwory są zakomponowane tak, aby ukazać cały wachlarz różnorodności muzyki drugiej połowy XVIII wieku dedykowanej na skrzypce solo. Wybór wirtuozowskich utworów solowych stwarza dla wykonawcy wiele możliwości, ale też trudności – można ukazać wirtuozerię, technikę, wiele aspektów interpretacyjnych, ale też trudno udźwignąć ciężar skupienia uwagi na tak rozległym materiale wykonywanym przez jeden instrument. Trzeba przyznać, że z tej próby Habilitant wyszedł zwycięsko - całość słucha się z przyjemnością i zaciekawieniem. Wydaje się, że dzieła i odtwórca tworzą kompaktową całość, bardzo trudne technicznie utwory brzmią lekko i finezyjnie, co nie zawsze jest łatwe do uzyskania. Jest to z pewnością zasługa techniki i nienagannego warsztatu skrzypcowego pana Zbigniewa Pilcha, zarówno prawej jak i lewej ręki. Przekłada się to także na dobrą i odpowiednio zróżnicowaną barwę dźwięku, wyjątkową klarowność w prowadzeniu wielogłosu i plastyczność frazy. W swoim artystycznym *credo* umieszczonym w autoreferacie dr Zbigniew Pilch podkreśla, że

jego wzorem jest gra nasycona elementami improwizacji. Jest to niewątpliwie bardzo odczuwalne w całym materiale muzycznym, jednakże plastyczność i giętkość linii melodycznej, kreowanej w sposób niezwykle sugestywny, niejednokrotnie zaburza puls metryczny w sposób w moim przekonaniu, ponadnormatywny. Moje jedyne zastrzeżenie dotyczy właśnie tej kwestii – postawienie założeń retorycznej narracji ponad precyzję i jasność rytmiczną może powodować niepotrzebny brak harmonii wewnętrznej dzieła, a co za tym idzie niepokój w odbiorze. Oczywiście nie odnosi się to do wykorzystania agogiki w kształtowaniu struktury emocjonalnej utworów, która w całości dzieła była dla mnie przejrzysta. Pewnym problemem, wynikającym prawdopodobnie z wykorzystania innego niż urtekstowe wydania, są także błędy tekstowe w kaprysie Paganiniego. Reasumując, dzieło artystyczne ukazuje jednoznacznie umiejętności Habilitanta jako wysoce satysfakcjonujące zarówno w aspekcie techniki jak i interpretacji.

Ocena osiągnięć artystycznych i w zakresie upowszechniania kultury

Wykaz dorobku artystycznego i twórczego dr Zbigniewa Pilcha po otrzymaniu stopnia doktora sztuki zawiera szczegółowo udokumentowany opis działalności koncertowej – solistycznej, kameralnej, orkiestrowej i z zakresu prowadzenia projektów orkiestrowych. Biorąc pod uwagę wszystkie te dziedziny, należy stwierdzić, że działalność ta jest niezwykle bogata i różnorodna. Obejmuje ona 17 koncertów, które pan Zbigniew Pilch wykonał w charakterze solisty, a są to m.in. III Koncert skrzypcowy A-dur Feliksa Janiewicza (dyr.Frans Bruggen, Orchestra of the 18th Century, Warszawa), Koncert na flet, skrzypce i orkiestrę J.D.Heinichena (dyr.Florian Mertz, WOB), III Koncert skrzypcowy e-moll op.24 K.Lipińskiego (dyr.J.Thiel, WOB), Koncert podwójny na skrzypce i obój c-moll BWV 1060 J.S.Bacha (dyr.J.Thiel, WOB), V Koncert skrzypcowy e-moll F.Janiewicza, Koncerty Brandenburskie J.S.Bacha (III G-dur BWV 1048 i V D-dur BWV 1050), Koncerty skrzypcowe Vivaldiego i Telemanna, partie solowe w licznych ariach i kantatach twórców barokowych. Współpracował z wieloma zespołami orkiestrowymi w Polsce i za granicą – m.in. z Collegium Vocale Gent (Belgia), Orchestre des Champs-Elysees(Francja), Al Ayre Espanol (Hiszpania), Weser -Renaissance Bremen (Niemcy), Concerto Copenhagen (Dania), Musica Florea (Czechy), Battalia (Finlandia) , a także polskimi zespołami takimi jak; Filharmonia Wrocławska, Filharmonia Bałtycka, Filharmonia Łódzka, Akademickie Orkiestry Barokowe, Musicae Antiquae Collegium Varsoviense, The Violin Consort, Konfraterna Caper Lublinensis. Bogate doświadczenie orkiestrowe zaowocowało współpracą z tak wybitnymi dyrygentami jak Paul McCreesh, Giovanni Antonii, Vaclav Luks, Hans-Christoph Rademann, Jacek Kasprzyk, Philippe Herreweghe, Andreas Sperring, Rinaldo Alessandrini, Benjamin Bayl, Andrzej Kosendiak i in. Od 2006 roku piastuje funkcję koncertmistrza Wrocławskiej Orkiestry Barokowej, w latach wcześniejszych pełnił tę funkcję w orkiestrach - Harmonologia (dyr.J.T.Adamus), Concerto Polacco (dyr.M.Toporowski), Visegrad Baroque Orchestra, Consortium Jagiellonicum oraz Orkiestra I Rzeczypospolitej. Występował na festiwalach - Chopin i jego Europa 2013, Wratislavia Cantans 2013 , VIII Letni

Festiwal Nowego Miasta 2015, Energa Varmia Musica Festival, 26. Festiwal Mozartowski w Warszawie, Muzyka Dawna w Wilanowie.

Habilitant jest aktywnym kameralistą, mającym w swoim dorobku olbrzymi repertuar dzieł barokowych, klasycznych i wczesnoromantycznych. Do jednych z ciekawszych projektów kameralnych zaliczyć można wykonanie na instrumentach historycznych Verklärte Nacht op.4 Arnolda Schoenberga, Oktete F-dur D803 Franza Schuberta. Stale współpracuje z zespołem Violin Consort, wykonującym muzykę na zespół smyczkowy od XVI do XIX wieku.

Działalność fonograficzna dr Zbigniewa Pilcha to przede wszystkim nagrania Wrocławskiej Orkiestry Barokowej i Wrocław Baroque Ensemble - CD z utworami Stanisława Moniuszki-Litanie Ostrobramskie oraz Widma, Haydn The Seasons 1801, Salzburska Msza Maryjna, Stabat Mater/Luctus Mariae. Ważną pozycją jest też szeroko zakrojony projekt prowadzony przez dyr.Andrzeja Kosendiaka, zakładający nagranie wszystkich utworów wokально-instrumentalnych polskiego baroku, ukazały się już pozycje - Gorczycki II, Marcin Mielczewski, Bartłomiej Pękiel. Wiele z tych płyt, nominowane były do prestiżowych nagród fonograficznych.

Z powyższymi zespołami Zbigniew Pilch realizuje projekty edukacyjne i upowszechniające sztukę muzyczną

Działalność pedagogiczna

Działalność pedagogiczno- dydaktyczna dr Zbigniewa Pilcha obejmuje wieloletnią pracę wykładowcy w akademiach muzycznych we Wrocławiu i w Krakowie, a także wiele działań w zakresie kształcenia wiolinistów w dziedzinie historycznych praktyk wykonawczych.

Prowadził liczne kursy oraz wykłady dotyczące tematyki interpretacyjnej i metodycznej dla adeptów grających na zarówno na instrumentach historycznych jak i współczesnych – m.in. na UMFC w Warszawie, AM we Wrocławiu i Gdańsku, jest także wykładowcą cyklicznego kursu interpretacji muzyki dawnej Varmia Musica Academia w Lidzbarku Warmińskim.

W autoreferacie Habilitant formułuje swoje założenia pedagogiczne, zaznaczając, że bardzo ważnym aspektem dydaktyki jest głęboka wiedza pedagoga z zakresu doskonalenia techniki gry na instrumencie, opierająca się na dawnych traktatach i szkołach gry, ale też na wykorzystywaniu własnych doświadczeń (autorskie zestawy ćwiczeń). Wskazuje też na konieczność pogłębionej wiedzy z obszarów interpretacyjnych - znajomości stylów wykonawczych, narodowych, teorii afektów i kanonów wykonawczych itp.

Bardzo znaczącą z punktu widzenia naukowo-dydaktycznego jest działalność wydawnicza dr Zbigniewa Pilcha. Habilitant opracowuje i przygotowuje do druku dzieła kompozytorów polskich przełomu XVIII i XIX wieku. Do tej pory wydane w ten sposób zostały dzieła Karola Lipińskiego, Bazylego Bohdanowicza, Augusta Gerkego, Jana Baptysty Kleczyńskiego, Stanisława Serwaczyńskiego, Joachima Kaczkowskiego i Antoniego Orłowskiego.

Dokumentacja działalności dydaktycznej nie zawiera informacji dotyczącej ilości absolwentów studiów magisterskich i licencjackich.

Konkluzja

Dokumentacja przedstawiona przez dr Zbigniewa Pilcha potwierdza w pełni jego niezwykle wysokie kwalifikacje w zakresie dyscypliny instrumentalistyki. Zarówno dzieło artystyczne jak i autoreferat prezentujący dokonania twórcze Habilitanta można uznać za ważne i w pełni satysfakcjonujące. Wszechstronna działalność artystyczna, obejmująca koncerty solowe, kameralne, pracę koncertmistrza, a także dyrygenta prowadzącego prestiżowe projekty orkiestrowe, wyczerpuje prawie wszystkie możliwe formy działalności instrumentalnej. Na uwagę zasługuje szczególnie działalność naukowo-badawcza skupiona na twórczości kompozytorów polskich przełomu XVIII i XIX wieku, która zaowocowała szeregiem wydań nutowych opracowanych przez Habilitanta. Można śmiało stwierdzić, że całokształt tej działalności to niebagatelny wkład twórczy w rozwój i upowszechnianie kultury. Niniejszym stwierdzam, że Pan dr Zbigniew Pilch spełnia wymagania art.16 Ustawy z dnia 14.03.2003 (z późniejszymi zmianami) o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz stopniach i tytule w zakresie sztuki i niniejszym popieram wnioski o przyznanie stopnia doktora habilitowanego w dziedzinie sztuk muzycznych, w dyscyplinie artystycznej instrumentalistyka.

Prof. dr hab. Bartosz Bryła